

Andet end Kjøb og Salg — ville særdeles gavne Landet ved at bidrage til at vække den høs os noget døsigse Handelsaand, bringe forøget Elv og rasfløs Virksomhed ind i Handelsstanden, trække Capitaler ind i Landet, vække større Concurrent, sætte Penge i Omløb, skaffe Arbeidsclassen Erhverv, opdage og bringe i Gang mangen nu ubekjendt Korringsgreen, og desuden ved at etablere Handelshuse i Stæderne, drive Forretninger efter en større Raalehol, hvilket især i de mange nystabte Kjøbstæder vilde være høist ønskelig; Pengemangelen, hvori den mindre Pengemasse neppe alene, men meget mere Mangel paa tilstrækkelig Kørsel i Handelen, er Skyld, vilde afhjælpes ved Jøders Optagelse i Landet, da de Penge, som have, vilde komme til at rullere, og Crediten faae et nyt Opvoing; men hvor der er Credit og Lillid behøves ikke flere Penge end nødvendigt til det daglige Behov, og dertil turde det let hende, at Landets Pengemasse er stor nok. Man udrede nok saa mange Millioner Penge, hvis de ikke bringes til at rullere imellem Mand og Mand, vil Pengensden alligevel efterhaanden indfinde sig, og Pengemassen kun komme Enkelte tilgode, for atter at ublaanes mod mangedobbelt Sikkerhed og Rentens Rentens Erløggelse. Ved at optage Jøder, ville vore Disconteurer blive nødsagede til at lade sig nøie med færre Procent end nu er Tilfældet; naar en norsk Pengemand lod sig give 2 pCt. maanedlig, gjør Jøden det for 7/8 pCt. og saa fremdeles, indtil Discontoen her, som udenlands, sank ned til nogle pCt. for Aaret.

Smidlertid tilføie dog disse Børscommitteens Medlemmer, at de, hvis de skulde votere eller give Raad i Sagen, vilde sættes i en vanskelig Stilling, paa den ene Side ved Overbevøisningen om, at Jøders Ophold her i Landet vil have gavnlig Indflydelse paa Handelsvirksomheden i det Hele; og paa den anden Side ved Frygten for dog muligt at gjøre sig skyldige i Feilgreb, medens ingen paatrængende Nødvendighed er forhaanden for Forandring i det Bestaaende; man veed med Visshed, hvorledes man har det, men kan ikke med fuld Sikkerhed gjøre Regning paa de eventuelle Goder, Forandringen høist rimelig vilde have til Følge; og Ophævelsen af en Hovedbestemmelse i Grundloven, deane Nationens Helligdom, er Noget, som næsten Alle ømme sig ved.

Blandt de ved Grundlovens § 112 bestemte Betingelser for Antagelsen af hvilket som helst Forslag til Forandring i Grundlovsbestemmelser, er den, at Forandringen ikke maa modsig Grundlovens Principer, men alene angaae Modificationer i enkelte Bestemmelser, der ikke forandre Constitutionens Aand. Da der inden Committeeen yttredes Tvivl om, hvorvidt denne Grundlovsbestemmelse maatte være til Hinder for Forslagets Antagelse, indstillede Committeeen under 26de Febr. d. A. til Stortinget at benytte den Ret, som Grundlovens § 83 giver, hvilket af Stortinget bifaldtes.

Høiesteret har derefter afgivet

22. Betænkning af 19de Marts derhen, at Forslagets Antagelse ikke vilde overskride den ved sidste Deel af Grundlovens § 112 bestemte Grændse for Stortingets Myndighed, hvori dog en Minoritet af 2de af Rettens Medlemmer har været af anden Mening, paa Grund af at den 8de af de af Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 16de April 1814 vedtagne "foreløbige Grundsaetninger" indeholder samme Regel som den, der er gaaet over i Grundlovens § 2, forsaavidt den nu er foreslaaet ophævet. Fremdeles gaaer Høiesterets Betænkning, som det synes i denne Deel eenstemmig, ud paa, at Forbudet i § 2, Udtrykket "fremdeles" uagtet, maa antages at angaae alle Jøder, altsaa ogsaa de saakaldte Portugisjøder, som dog indtil den Tid ifølge Placat 23de Januar 1750 ikke vare udelukkede. I alt Fald kunde dog ifølge Betænkningen Forbudet imod Portugisjøder, naar Grundlovsbestemmelsen antages at omfatte dette, som siensynlig givet i en vildfarende Mening, ikke henregnes til Grundlovsforandringer, saa at der dog intet kunde være til Hinder for at bortrydde de forstjellige Meninger om Forbudets Udstrækning, hvortil dets nuværende Form har givet Anledning, ved en authentisk Fortolkning deraf.

Af den i Høiesterets Betænkning antagne Mening om Forbudets Almindelighed mod alle Jøder, synes consequent at maatte følge, at heller ikke Leidebreve efter Landlovens 3—22—1 maae kunne tilstedes, efterdi Grundlovens § 95 neppe kan tillægges den Betydning, at den hjemler Dispensation fra selve Grundloven; hvorimod man ved at tillægge Udtrykket "fremdeles" i § 2 den Virkning, at det indskrænker Forbudet til Jøder, hvem Afgang til Riget efter den til den Tid bestaaende Lovgivning var negtet, uden tvivl maatte komme til det Resultat, at Leidebreve fremdeles kunde gives.

Committeeen har dernæst anseet det for dens Pligt at søge, saavidt muligt, authentisk Oplysning, om der enten i Statskirkens Lære eller den jødiske Troeslære maatte være nogen væsentlig Betænknelighed mod at aabne Jøderne Afgang til Riget. Vel er nemlig for Tiden egentlig ikke Spørgsmaal derom, uden ialfald for en enkelt Deel, og dette kun under Forudsætning af saadan Fortolkning af Grundloven, at den i Strengthed mod Jøderne, og ikke blot i dens Buds Stabilitet, gaaer videre end den private Lovgivning; men da baade Forslagets Præmisses udtrykkelig erklærer dets Hensigt at bane Mosaiterne Veien til i Tiden at faae Borgerret i Riget, og Sagens Natur maatte lede til den samme Forudsætning, saa fandt man det hensigtsmæssigt, ved at indhente Oplysninger i Sagen, at søge disse i saadant Omfang, at de ogsaa kunde benyttes, naar i sin Tid Spørgsmaal om videre Udvikling af den private Lovgivning om Jødernes Retsforhold maatte opstaae. Committeeen henvendte sig saaledes til det theologiske Facultet ved Rigets Universitet, som den formeentlig meest competente Auctoritet til at meddele de attraaede Oplysninger, og erholdt

23. Facultetets Betænkning af 4de April d. A., der i det Hele eller dog i det Væsentligste stemmer med de Begreber om Forholdene, som Committeeen forud havde dannet sig, og saaledes bekræfter disse.

Den gaaer ud paa, at naar den omhandlede Deel af Grundlovens § 2 skal forstaaes saaledes, som det er Facultetet bekjendt, at den factist er forstaaet, at det er forbudt Jøder endog som blot Reisende at opholde sig inden Norges Grændser, synes dette saa bestemt stridende mod den Ret, ethvert Mennecke, der ikke er aabenbar Forbryder, har som Mennecke og Verdensborger, at der formeentlig ikke kan være Tvivl om saadan Bestemmelseres Utilbørlighed; at der med Hensyn til Statens offentlige Religion Intet kan være til Hinder for at give Jøder, med Bibehold og Udøvelse af deres Religion,

Ret til at bosætte sig i Norge, og det hvad enten man seer hen til den christelige Religions Aand, som et aandeligt Samfund, hvori Troe og Kjærlighed ere Samfundsbaandene, ikke ydre Tvang og Magtbud, eller til Statskirkens ved Grundloven bestemte Forhold til Staten, — at der heller ikke i den mosaiske Religion, forsaavidt den grunder sig i det gamle Testamente, hvilket ogsaa af den christne Kirke erkjendes for Subord, kan findes Noget, der sætter Jøden i Opposition til vor Rets- og Sædelighedsorden, og kun en grov Misforstaaelse eller Fordreielse kan af det gamle Testaments Lære ublede noget Modsat; at derimod de saakaldte Rabbaniter eller Talmudister, der antage, tilligemed det gamle Testamente, ogsaa Talmud og endeel andre rabbiniske Skrifter som Troes og Sædeligheds Norm, have deri Bud og Lærdomme, der, saafremt de følges, sætte Jøden i bestemt Modsatning til vor Stats Rets- og Sædelighedsorden.

Til disse (Rabbaniter eller Talmudister) hentrege flere Forfattere alle europæiske Jøder, i Modsatning til de østerlandske eller karaitiske, der forkaste Talmud, og desaa af de ortodokse Jøder kaldes Kjætttere.

Smidlertid erkjender dog Facultetet, at efter Udsagn af Mænd, om hvis Troværdighed man ikke er berettiget at tvivle, er Oppositionen imellem Christne og Jøder mere og mere traadt tilbage, ligesom der gives flere Exempler paa, at Jøder have gjort store Opoffelser i de Landes eller Stæders Interesse, hvis Borgere de vare. Facultetet antager derhos ikke, at de europæiske Jøder ialmindelighed hylde hine talmudistiske og rabbiniske Læresætninger, eller at de, som antage dem, holde sig til dem i deres hele Udstrækning. Herom finder Facultetet Stadfæstelse i en hos Jøderne i Danmark af det danske Cancellie sanctioneret Agende, samt en af Kongen af Danmark sanctioneret Lærebog i den mosaiske Religion, hvilke Skrifter Stænderforsamlingen i Roskilde 1838 har paaberaabt i sin Petition til den danske Konge om de danske Jøders Valgbarhed til Stænderforsamlingen ligemed Christne. Saaledes troer Facultetet, at Jøderne ikke ubetinget bør udelukkes af vort Statssamfund, skjønt det tilraader størst mulig Forsigtighed, saa at ingen af de Fordringer eftergives, som man i borgerlig Henseende gjør til Landets egne Børn.

Med Hensyn til Facultetets Ytring, om hvorledes Grundlovens § 2 faktisk er blevet forstaaet, og for desuden at komme i Besiddelse af de Erfaringsdata, som her i Landet kunde erholdes, har Committeeen søgt Oplysning i vedkommende Contorer under Regjeringens Justits-Departement og hos Politimesterne i Christiania og Bergen, hvor enkelte af Committeeens Medlemmer vidste, at Forhandlinger om Jøder vare passerede.

Saaledes er man kommen i Besiddelse af følgende Documenter:

24—25. Erklæring fra Politimesteren i Christiania med vedlagt Underrettsdom mod Jøden Henri Leia, der som Opticus uden Leidebrev ("om ellers et saadant nu kan meddeles" hedder det i bemeldte Dom) opholdt sig her i Staden i Aaret 1832 til 1833, hvorfor han er idømt Bøder efter Lovens 3—22—1, og transporteret ud af Landet.

Politimesterens Skrivelse ophjser forresten, at der i de sidste 4 à 5 Aar har her været et Par Jøder, men disse have havt Leidebrev; deres Ophold har været kort, og de have Intet foretaget, hvorpaa der kunde være Noget at udsætte. Til hvilken Afdeling af den mosaiske Religions Befjendere, om de nemlig have hørt til de saakaldte portugisiske Jøder, som Placat af 23de Januar 1750 omtaler, vides ikke, saa at rimeligviis ingen Undersøgelse derom har været anstillet, hvilket tyder hen paa, at man har forstaaet Grundloven paa samme Maade, som Høiesteret.

26. Erklæring fra Politimesteren i Bergen, hvoraf erfares, at der ikke siden 17de Mai 1814 har været mere end 2 Jøder, nemlig:

1. polsk Jøde, Michael Jonas, dertil ankommet den 30te December 1817 som Passageer med et havareret Skib, bestemt til London, forshynet med Pas fra Königsberg af 29de October næstforhen, og den 5te Januar næstefter affendt til Christiania under Geleide af Politieadjutant Schönberg. Det er formeentlig denne Begivenhed, hvortil der sigtes i "Conversationslexicon der Gegenwart" — et meget udbredt tydsk Skrift — 2 Bind Side 1163, naar der under Artikel Jøden (Jøder) blandt Andet siges:

"Den eneste Stat, som til dette Døielik ingen Jøde taaler, er Norge. Grundloven af 1814 udelukker dem udtrykkelig fra alt Ophold i Riget. Her har derhos de hensynsløse Antipathier mod det jødiske Folk længst vedligeholdt sig, og ere stærkest udprægede. Smidlertid træffer den Dødel, som udgaaer herfra, kun Normændenes Tolerants, ikke deres Retsind; thi intet Folk kan nægte dem Ret til efter egen frie Villie at ordne de Bestemmelser, efter hvilke det skal være Fremmede forbudt at komme i Landet, og blive deelagtige i Statsamfundets Fordele. Fra den moralske Side er Sagen vistnok anderledes beskaffen. I den Henseende fortjener især den Haardhed og Følelseløshed Dødel, med hvilken, som man forsikkrer, selv flibrudne Jøder behandles paa den norske Kyst."

2. Opticus og Instrumentmager Martin Blumenbach, ankommet den 5te Juni 1828 med Pas fra Gothenborg til Trondhjem af 5te Mai samme Aar, men paa Betydning om nøiere Undersøgelse, hvis han forblev, samme Dag afreist til Gothenborg.

27. Kongelig Resolution af 3die April 1833, hvorved naadigst er bifaldt den norske Regjering's Foranstaltning under 5te Marts næstforhen, at den Jøden Henri Leia efter Christiania Bythingsdom af 31te Januar samme Aar (ovenfor No. 25), for uden Leidebrev at have indfundet sig i Riget, ilagte Mulct 800 Spd. affones med Fængsel paa Band og Brød i 28 Dage.

28—29. Ansøgning fra Politimester Friele med Bergens Stifts paategnede Erklæring af 30te December 1820 og 27de Januar 1821 og Skrivelse fra Bergens Stift af 24de August 1822, som viser de nærmere Omstændigheder ved Jøden Michael Jonas's Transport til Christiania, og at Bergens Politimester ved Høiesteretsdom er tilpligtet at betale, og har betalt de dermed forarsagede Omkostninger til Beløb 278 Spd. 81 ø. Efter iadhentet Underretning fra Christiania Politiekammer er Michael Jonas fra Christiania, ifølge den med Regjeringens Politie-Departement eller daværende 3die Departement førte Corre-